
ZESZYTY NAUKOWE WYŻSZEJ SZKOŁY PEDAGOGICZNEJ
W BYDGOSZCZY

Studia z Nauk Społecznych 1985 z.8

III. PROBLEMY SZKOLENIOWO-METODYCZNE

CZESŁAW WORONA

WSP w Bydgoszczy

ZAGROŻENIE POLSKI W WARUNKACH WSPÓŁCZESNEJ WOJNY ORAZ
ZWIĄZANE Z TYM ZADANIA OBRONY CYWILNEJ I OBOWIĄZKI SPO-
ŁECZEŃSTWA

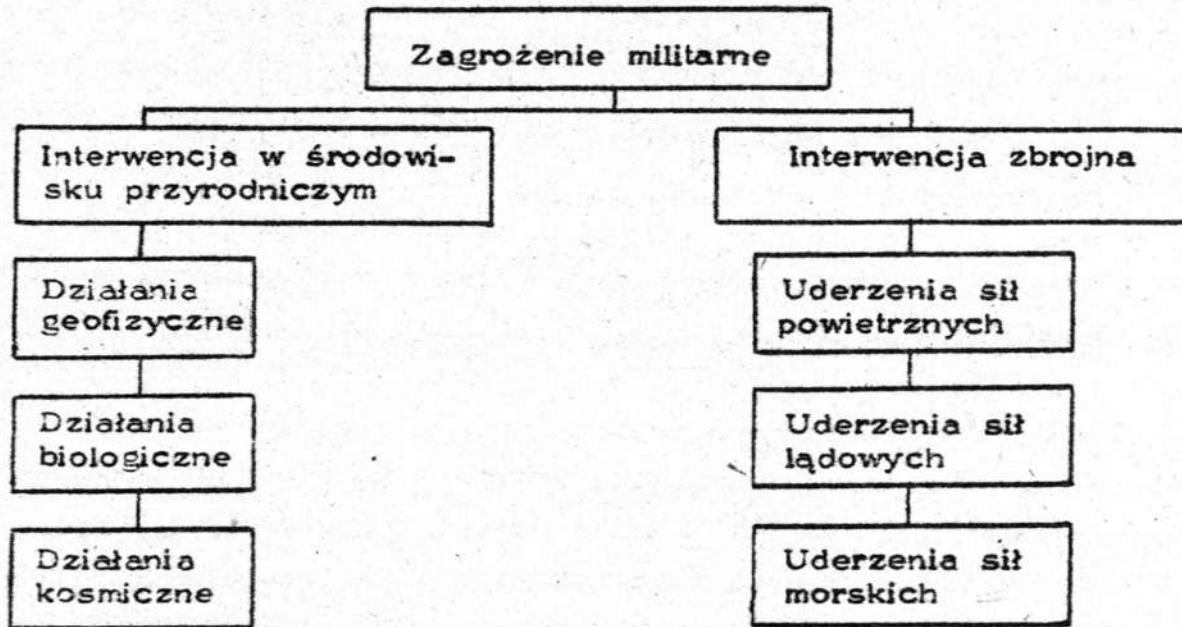
1. Charakterystyka skutków wynikających z zagrożenia współczesnymi
środkami rażenia

Współczesna sytuacja polityczno-militarna charakteryzuje się ścieraniem się dwóch tendencji. Z jednej strony obserwujemy pokojowe dążenia państw socjalistycznych - stron Układu Warszawskiego, z drugiej zaś - nasilenie przez państwa imperialistyczne [układu NATO] dążeń militarystycznych, włącznie z nawrotem do zimnej wojny. Najnowsze zdobycze cywilizacyjne ludzkości wykorzystywane są dla uzyskania technologicznej przewagi zbrojeniowej nad państwami Układu Warszawskiego. Świadczy o tym rozwój sił powietrznych i raketowych państw NATO, który jest niezwykle dynamiczny i coraz bardziej doskonały. Środki przenoszenia [pilotowe i bezpilotowe] uzbrojone są w ładunki jądrowe, chemiczne, biologiczne i klasyczne. Skuteczność działania tych środków zwiększona jest przez wprowadzenie pocisków kierowanych elektronicznie, z zastosowaniem urządzeń laserowych, nowych rodzajów broni eurostrategicznej/pocisków raketowych "Pershing - 2" i pocisków samosterujących "Cruise"/, bomb kasetowych, kulkowych, paliwowo-powietrznych i innych.

Stopień zagrożenia obszaru Polski jest szczególnie uzależniony od jej położenia geograficznego i znaczenia polityczno-militarnego w Europie i świecie. Znaczenie Polski w systemie obronnym państw Układu Warszawskiego oraz rozmieszczenie baz lądowych, morskich, lotniczych i raketowych państw NATO dowodzą, że wszystkie rejony nasze-

go kraju znajdują się w zasięgu działania tych sił przeciwnika. W realizacji planów uzyskania przewagi militarnej nad systemem socjalistycznym, państwa imperialistyczne będą wykorzystywały następujące rodzaje zagrożeń: ideologiczne, polityczne, ekonomiczne i militarne. W okresie konfliktu wojennego szczególne znaczenie ma zagrożenie militarne.

Na podstawie analizy stanu sił zbrojnych państw NATO możemy wyodrębnić dwie zasadnicze formy oddziaływania w ramach zagrożenia militarnego: interwencja w środowisku przyrodniczym oraz interwencja zbrojna [Rys.1]¹.

Rys.1. Formy oddziaływania przeciwnika na obszar PRL

W ramach założeń strategicznych paktu NATO obok działań militarnych prowadzi się wojnę psychologiczną i tzw. działania specjalne w celu wywołania chaosu i dezorganizacji na zapleczu przeciwnika. Wojnę psychologiczną prowadzi się przy wykorzystaniu środków masowego przekazu [prasa, wydawnictwa, radio, telewizja itp.] w celu psychicznego załamania przeciwnika jeszcze przed rozpoczęciem działań wojennych. Według poglądów zachodnich rozróżnia się trzy rodzaje wojen psychologicznych: strategiczne, taktyczne i konsolidacyjne. W siłach lądowych USA i RFN zorganizowane są bataliony propagandy radiowej i kolportowania ulotek oraz kompanie wojny psychologicznej.

Największe straty wśród ludności i zniszczenia w gospodarce

narodowej spowodują uderzenia sił powietrznych i rakietowych. Skutki tych uderzeń mają istotne znaczenie w działalności obrony cywilnej. Do skutków tych należą:

- uderzenia bronią jądrową, chemiczną, biologiczną i klasyczną;
- wtórne skutki napadu powietrznego i naziemnych środków rażenia /toksyczne środki przemysłowe i katastrofalne zatopienia/.

1.1. Charakterystyka uderzeń bronią jądrową

Broń jądrowa, ze względu na niespotykaną dotychczas siłę niszczącą wśród współczesnych środków walki zajmuje szczególne znaczenie. Charakter i rozmiary zniszczeń, spowodowanych działaniem broni jądrowej zależą głównie od: masy ładunku, rodzaju wybuchu i odległości wybuchu od określonego obiektu.

Wybuchowi jądrowemu towarzyszą następujące czynniki rażenia: fala uderzeniowa /40-60 % energii wybuchu/, promieniowanie ciepłe /30-40 % energii wybuchu/, promieniotwórcze skażenie /10-15 % energii wybuchu/, promieniowanie przenikliwe /1-5 % energii wybuchu/ oraz impuls elektromagnetyczny.

Biorąc pod uwagę przewidywaną liczbę uderzeń jądrowych, gęstość zaludnienia oraz założone cele na obszarze Polski - należy stwierdzić, że ogólna liczba ludności narażona na bezpośrednie skutki napadu przeciwnika wynosi około 12 mln osób. Z tej liczby około 85 % - to ludność zamieszkała w miastach uznanych za szczególnie zagrożone, 10 % - ludność zamieszkała poza granicami miast uznanych za szczególnie zagrożone oraz 5 % - ludność zamieszkała w miejscach przepraw i punktów przetładunkowych².

Największe straty ludności i zniszczenia gospodarki narodowej wystąpią na terenie dużych aglomeracji przemysłowych /katowickiej, warszawskiej, łódzkiej, gdańskiej, krakowskiej, poznańskiej, bydgosko-toruńskiej i szczecińskiej/. Ponadto na terenie tych aglomeracji znajduje się 68 % stałych i 75 % ruchomych dóbr kultury.

Fala uderzeniowa jest głównym czynnikiem wybuchu jądrowego. Rozmiar zniszczeń spowodowanych jej działaniem określa się strefami zniszczeń:³

- I - strefa całkowitych zniszczeń /ok. 5 % ogólnej powierzchni rejonu porażenia/, gdzie naciski wynosi ponad 1 kG/m².

II - strefa ciężkich zniszczeń /ok. 20 % ogólnej powierzchni rejonu porażenia/, o nadciśnieniu od 1 do 0,3 kG/m².

III - strefa średnich zniszczeń /ok. 75 % ogólnej powierzchni rejonu porażenia/ o nadciśnieniu od 0,3 do 0,1 kG/m².

Przyjęta wielkość /40 %/ uderzeń naziemnych, spowoduje promieniotwórcze skażenie terenu o powierzchni około 123 tys. km² oraz niebezpieczne skażenia promieniotwórcze dalszych 2,5 mln. osób. Równocześnie wystąpią skażenia promieniotwórcze użytków rolnych /40 %/, sadów i ogrodów /44 %/, łąk i pastwisk /39 %/, lasów /30 %/, a także zwierząt hodowlanych /41 %/. Dotyczy to szczególnie województw o najwyższej w kraju kulturze gospodarki rolno-hodowlanej, do których należą: leszczyńskie, siedleckie, ostrołęckie, radomskie, bydgoskie, szczecińskie, wrocławskie, wrocławskie, warszawskie-stołeczne, krakowskie-miejskie, poznańskie, opolskie, elbląskie i nowosądeckie.

Reasumując możliwości użycia broni jądrowej przez przeciwnika należy stwierdzić, że stanowi ona potencjalne zagrożenia dla 40 % ludności kraju, 50 % potencjału zasadniczych gałęzi przemysłowych, 40 % gospodarki rolno-hodowlanej oraz 70 % dóbr kultury narodowej.

W broni neutronowej wykorzystana jest reakcja rozszczepiania. Jest to zmminiaturyzowana broń termojądrowa z zapalnikiem atomowym. Głównym czynnikiem rażącym jest promieniowanie przenikliwe /40-50 % energii wybuchu/, którego strefy rażenia ludzi są 2-3 razy większe niż po wybuchach jądrowych o tej samej mocy, a zniszczenia obiektów i sprzętu falą uderzeniową /20-30 % energii wybuchu/ jest niewielkie.

Oddziaływanie promieniowania neutronowego na system nerwowy powoduje natychmiastową niezdolność do działania. Występują gwałtowne drgawki, konwulsje, częściowy paraliż oraz utrata zdolności koordynacji ruchów. Śmierć w zależności od pochłoniętej dawki następuje w ciągu kilku godzin lub dni. Straszne są też długotrwałe genetyczne następstwa promieniowania neutronowego na żywy organizm w postaci degeneracji potomstwa.

Promieniowanie neutronowe przy wybuchu pocisku raketowego "Lance" zabija wszelkie życie w promieniu 2,5-4 km.

1.2. Charakterystyka skutków działania broni chemicznej

Broń chemiczną stanowią bojowe środki trujące /BST/ oraz środki ich przenoszenia do celu. Bojowe środki trujące mogą być

użyte do porażenia ludzi, zwierząt, roślinności oraz skażenia terenu.

Głównymi właściwościami bojowymi środków trujących są:

- a/ zdolność masowego rażenia, na dużych powierzchniach, nie przygotowanej na atak chemiczny siły żywej odkrytej i znajdującej się poza ukryciami;
- b/ zdolność przenikania do wnętrza nieuszczelnionych pomieszczeń, schronów, ukryć oraz rażenia znajdujących się w nich ludzi;
- c/ zachowanie zdolności rażących w powietrzu, w terenie i na skażonych przedmiotach, w ciągu określonego czasu, właściwego dla danego rodzaju środka, sposobu użycia i warunków meteorologicznych;
- d/ ujemne oddziaływanie na psychikę ludzi działających na terenie skażonym.

W warunkach współczesnej wojny broń chemiczna może być użyta przez przeciwnika w rejonach przepraw i punktów załadunkowych, na kolumny wojsk i przegrupowania wojsk w rejonach działań. Ponadto użycie trwałych środków trujących poważnie utrudnia działania ofensywne, zaopatrywanie wojsk oraz manewr siłami i środkami.

Bojowe środki trujące ze względu na charakter ich trującego działania dzielimy na:

- paralityczno-drgawkowe /V-gazy, tubun, soman, sarin/, powodujące porażenie centralnego układu nerwowego;
- parzące /iperyt, luizyt/, powodujące oparzenia /nekrozę/ tkanki ciała;
- ogólnotrujące /kwas pruski, chlorocyjan, arsenowodór/, powodujące ogólne zatrucie organizmu;
- duszące /fosgen, dwufosgen, chloropikryna/, powodujące śmierć przez niedotlenienie organizmu /niszczenie pęcherzyków płucnych/;
- drażniące /chloroacetofenon, adamsyt, nitryl CS/, powodujące podrażnienie dróg oddechowych lub łzawienie;
- psychochemiczne /BZ, LSD-25/, powodujące stan zamroczenia połączony z wizjami, halucynacje słuchowe i wzrokowe, rozdwójenie jaźni, zubożenie i zniechęcenie;
- roślinobójcze /herbicydy, defolianty, desykanty i arborycydy/, powodujące hamowanie rozwoju i zabijanie drzew, krzewów i roślin.

Zastosowanie środków roślinobójczych na określone uprawy rolne i masywy leśne może stanowić poważne zagrożenie dla gospodarki rolno-hodowlanej i leśnej. Należy liczyć się z tym, że około 0,5 mln ludności kraju jest zagrożona skutkami działania broni chemicznej.

Według specjalistów wojskowych USA, broń chemiczna może często dać lepsze aspekty militarne niż broń nuklearna. Przede wszystkim dlatego, że umożliwia zdobycie nieuszkodzonego potencjału gospodarczego i części siły żywej, co stwarza szansę szybkiej odbudowy ekonomiki na zdobytym terenie.

1.3. Charakterystyka skutków działania broni biologicznej

Broń biologiczna jest środkiem masowego rażenia ludzi, zwierząt i roślin. Zalicza się do niej chorobotwórcze bakterie /riketsje, wirusy, grzybki/ i wytworzone przez bakterie jady /toksyny/.

Środki biologiczne mogą być stosowane przez przeciwnika: w postaci aerozolu zakażającego powietrze, drogą wodno-pokarmową, drogą kontaktową /akcje dywersyjne/ oraz za pośrednictwem zarażonych owadów, kleszczy, gryzoni.

Do rażenia ludzi mogą być stosowane środki o naturalnym działaniu śmiertelnym, takie jak: zarazki duru brzuszego i plamistego, cholery, dżumy, tularemii, wąglika, żółtej febry, albo o naturalnym działaniu obezwładniającym: zarazki brucelozy i kokcydomykozy. Mogą też być stosowane aerozole toksyn /np. jadu kłębasiowego - botuliny/, powodujące zatrucie ludzi, produktów żywnościowych i wody.

Środki biologiczne w określonych warunkach charakteryzują się szczególnie silnym działaniem niszczącym /np. rakietą z 200 kg bakterii zakaża teren o powierzchni do 80 tys. km², powodując zachorowanie 25-75 procent znajdujących się tam ludzi.

1.4. Charakterystyka skutków uderzeń bronią klasyczną

W ostatnich latach, obok doskonalenia środków masowego rażenia obserwuje się burzliwy rozwój środków broni klasycznej /pancernej, artyleryjskiej i lotniczej/. Do klasycznych środków rażenia należą: bomby lotnicze /burzące, odłamkowe, odłamkowo-burzące, chemiczne, biologiczne, paliwowo-powietrzne/, pociski artyleryjskie i raketowe. Środki te mogą być użyte przeciwko ludziom oraz do niszczenia obie-

któw naziemnych i podziemnych, zasiewów, lasów itp.

Przykładem udoskonalonej broni klasycznej może być broń paliwowo-powietrzna i kasetowa, znajdujące się na uzbrojeniu armii USA. Ładunki paliwowo-powietrzne zawierają materiał wybuchowy w postaci skroplonej mieszanki lotnych węglowodorów. Ich aerozole w powietrzu są wybuchowe. Działanie bomby tego typu powoduje niszczenie organizmów na skutek działania ciśnienia fali uderzeniowej /jak przy wybuchu jądrowym/, ognia i braku tlenu. Jedna bomba "BLU-82" o wadze około 7 ton może porazić kompanię piechoty.

Bomby kasetowe znajdują się na wyposażeniu sił zbrojnych USA, RFN, Francji i Wielkiej Brytanii. Ze względu na przeznaczenie bomby kasetowe mogą być różnych typów: z ładunkiem kumulacyjnym, odłamkowe, miny przeciwpiechotne i przeciwpancerne oraz bomby dwustopniowego działania.

Próby przeprowadzone z zasobnikiem, w którym może być umieszczonych od 300 do 5.000 małych bomb umożliwiły rażenie pasa o wymiarach 185x1250 metrów, a przy ich maksymalnym rozproszeniu mogą pokryć pas 500 x 2.000 metrów.

Do klasycznych środków rażenia należy zaliczyć również bojowe środki zapalające /naftowe mieszanki, metalizowane mieszanki oraz termity i mieszanki termitowe/. Środki te stosuje się w celu rażenia ludzi, niszczenia uzbrojenia i sprzętu bojowego, paliwa, materiałów, obiektów gospodarczych i specjalnego przeznaczenia oraz masywów leśnych.

1.5. Charakterystyka skutków napadu powietrznego

Użycie broni jądrowej i klasycznej na określone cele może spowodować szereg wtórnych skutków, stanowiących zagrożenie dla ludności i gospodarki narodowej. Do wtórnych skutków napadu należą:

- zatrucie środowiska toksycznymi środkami przemysłowymi /TSP/
- w przypadku rażenia zakładów produkujących lub stosujących w procesach technologicznych silnie toksyczne środki chemiczne;
- zniszczenia i pożary - powstałe w wyniku zapalenia się materiałów łatwopalnych i wybuchowych,

- katastrofalne zatopienia - w przypadku uszkodzeń lub zniszczeń zapór na sztucznych zbiornikach wody.

Rozmiary wtórnych skutków napadu powietrznego są uzależnione od szeregu czynników: składu jakościowego i ilościowego wyzwolonych niebezpiecznych materiałów, warunków, lokalnych miejsca zagrożenia, charakteru obszaru /mieszkalny, przemysłowy, rolniczy/, gęstości zaludnienia, strefy klimatycznej, ukształtowanie terenu, warunków meteorologicznych i innych. Obszary prawdopodobnych skażeń TSP będą przypominać rejony skażeń BST.

Toksyczne środki przemysłowe w Polsce produkuje lub wykorzystuje ponad 100 zakładów, np. Brzeg Dolny, Bydgoszcz, Oświęcim, Police, Tarnów, Sarzyna. Zakłady te stanowią zagrożenie dla około 8 mln. ludzi zamieszkałych na obszarze około 42 tys. km². Zniszczenie lub uszkodzenie zbiorników w tych zakładach spowoduje zatrucie głównych rzek Polski /ok. 74 tys. ton TSP/. Spowoduje to dodatkowe zagrożenie dla ludności i zwierząt hodowlanych.

Mamy obecnie w Polsce 22 sztuczne zbiorniki wody o łącznej pojemności 2.200 tys.m³ wody, położonych głównie na południu kraju. Zbiorniki te mogą spowodować katastrofalne zatopienie obszaru o powierzchni 2.238 km², zamieszkałego przez ponad 0,5 mln ludzi. Ulegnie również zniszczeniu lub uszkodzeniu: 585 mostów, 400 km dróg o twardej nawierzchni, 185 km linii kolejowej, ok. 100 zakładów przemysłowych oraz 47 miast powyżej 10 tys. mieszkańców⁴.

Przedstawiona ogólna charakterystyka skutków użycia przez przeciwnika środków masowego rażenia oraz skutków ich wtórnego zagrożenia dla obszaru Polski, wymaga od organów i sił OC oraz od ludności cywilnej planowego, humanitarnego i skutecznego działania w celu zmniejszenia ewentualnych strat wśród ludności i zniszczenia potencjału gospodarki narodowej.

2. Obowiązki ludności w zakresie obrony cywilnej

Obrona cywilna stanowi ważną część składową systemu obronnego państwa. Podstawę prawną działania OC określają przepisy ustawy o powszechnym obowiązku obrony PRL oraz wydane w oparciu o nią akty wykonawcze.

Całość przedsięwzięć realizowanych w ramach OC można przedstawić jako zbiór następujących zadań:

- zadania związane z ochroną ludności przed skutkami uderzeń przeciwnika;
- zadania mające na celu ochronę różnego rodzaju dóbr materialnych;
- zadania związane z organizowaniem i prowadzeniem akcji ratunkowych w rejonach porażen oraz klęsk żywiołowych.

Ochrona ludności przed skutkami uderzeń przeciwnika stanowi najbardziej humanitarny charakter działań OC. W ramach tej grupy zadań należy wyróżnić takie jak:

- powszechne ostrzeganie ludności,
- rozśrodkowanie ludności,
- przygotowanie budowli ochronnych,
- pomoc sanitarno-medyczna dla poszkodowanych.

Ochrona różnego rodzaju dóbr materialnych ma ogromne znaczenie dla utrzymania ciągłości działalności gospodarczej państwa. Wśród tych zadań należy wymienić ochronę zakładów pracy i obiektów użyteczności publicznej oraz dóbr kultury narodowej.

Akcje ratunkowe w rejonach porażen i klęsk żywiołowych obejmują przygotowanie organów i formacji OC oraz ludności do ich prowadzenia w czasie wojny i w okresie pokoju.

Ten szeroki wachlarz przedsięwzięć wchodzących w zakres OC realizują wszyscy obywatele PRL w ramach powszechnego obowiązku obrony kraju. Do podstawowych obowiązków obywateli w zakresie obrony cywilnej należy:

- odbywanie służby w formacjach OC,
- odbywanie przysposobienia obronnego przez młodzież szkolną,
- odbywanie szkolenia obronnego przez studentki szkół wyższych i studentów nie szkolonych wojskowo,
- odbywanie szkolenia w zakresie powszechnej samoobrony,
- zaopatrywanie się w indywidualne środki ochrony przed skażeniami oraz w inne niezbędne artykuły i przedmioty,
- świadczenia osobiste i rzeczowe na rzecz obrony kraju /OC/,
- udział w ćwiczeniach praktycznych z zakresu przygotowań obronnych.

Terenowe organy administracji państwowej na podstawie wytycznych Komitetu Obrony Kraju mogą również zobowiązać ludność do wy-

konywania w ramach przygotowania do samoobrony następujących prac:

- przygotowanie ochrony domu lub lokalu, w którym się mieszka i własnego dobytku,
- zabezpieczenie własnych źródeł wody pitnej i środków spożywczych przed skażeniem, zanieczyszczeniem,
- utrzymanie i konserwacja posiadanego sprzętu i środków ochrony,
- utrzymanie i konserwacja domowych pomieszczeń ochronnych,
- przygotowanie się do indywidualnej i zbiorowej obrony przed skutkami rażenia,
- wykonywanie innych przedsięwzięć mających na celu obronę własnego życia, zdrowia i mienia.

3. Postępowanie ludności w warunkach zagrożenia i wojny

Okres zagrożenia bezpieczeństwa państwa charakteryzuje się osiągnięciem w szybkim tempie pełnej gotowości obronnej. Organa władzy i administracji państwowej wydają odpowiednie zarządzenia i wytyczne dotyczące zachowania się i działania ludności. W tym okresie ludność zobowiązana jest do podjęcia następujących przygotowań:

- 1/ wzmocnienia profilaktyki przeciwpożarowej /usunięcie zbędnych materiałów łatwopalnych i przygotowanie budynków pod względem ochrony przeciwpożarowej/,
- 2/ budowania zastępczych budowli ochronnych /ukrycia przystosowane, szczeliny przeciwlotnicze, ukrycia przed skażeniami/,
- 3/ zapewnienia przez OC sprzętu i środków ochrony indywidualnej przed środkami rażenia, dla ludności,
- 4/ zabezpieczenia przed skażeniami źródeł wody pitnej, zwierząt, płodów rolnych i produktów żywnościowych,
- 5/ przygotowania zapasów środków żywnościowych oraz materiałów opatrunkowych i leków i zabezpieczeniu ich przed skażeniami,
- 6/ dokonania zmiany położenia przedmiotów w pomieszczeniach mieszkalnych tak, aby materiały łatwopalne znajdowały się przy oknach,
- 7/ zapoznania się z rozmieszczeniem schronów i innych budowli ochronnych w pobliżu miejsca pracy, zamieszkania,
- 8/ przygotowania podręcznego bagażu do zabrania ze sobą do ukrycia lub w razie konieczności opuszczenia dotychczasowego miejsca za-

mieszkania,

- 9/ zapoznania się z sygnałami alarmowymi oraz sposobami ich ogłoszenia i odwoływania,
- 10/ włączenia radioodbiorników i głośników radiowęzłów dla odbierania sygnałów alarmowych, zarządzeń i wskazówek dotyczących samoobrony,
- 11/ powiadamiania odpowiednich organów o przejawach dywersyjnej działalności przeciwnika.

Postępowanie ludności w okresie wojny ustala się w okresie pokoju, a konkretyzują je organy OC zależnie od powstałej sytuacji oraz miejscowych warunków i możliwości. Ludność zobowiązana jest znać dokładnie zasady i sposoby zachowania się i postępowania po ogłoszeniu alarmów lub w wypadku niespodziewanego napadu z powietrza.

Udział ludności w akcjach ratunkowych i rozśrodkowania ludności sprowadza się do: pomocy w prowadzeniu akcji gaśniczej, usuwaniu zawałów i przejść, utrzymania porządku i nieprzerwanego ruchu na szlakach komunikacyjnych, pomocy medyczno-sanitarnej, przy odkażaniu i dezaktywacji, pomocy w ewakuacji porażonych i grzebaniu zwłok, udzielania pomocy przy rozśrodkowaniu i zabezpieczaniu i zabezpieczaniu kwater zastępczych dla ludności rozśrodkowywanej oraz odtwarzania zużytych sił i środków OC.

Ścisłe przestrzeganie obowiązków i zasad postępowania stanowi podstawowy warunek zorganizowanej ochrony oraz prawidłowego i skutecznego działania ludności w czasie zagrożenia i w okresie pokoju.

4. Sygnały alarmowe i zasady zachowania się po ich ogłoszeniu

Jednym z podstawowych zadań z zakresu OC jest przygotowanie i zapewnienie działania systemu powszechnego ostrzegania i alarmowania ludności o zagrożeniu uderzeniami z powietrza, skażeniami i zakazami.

System powszechnego ostrzegania i alarmowania ludności zajmują się: - ośrodki powszechnego ostrzegania i alarmowania /wojewódzkie, miejskie/;

- posterunki alarmowe /miasta, dzielnice, gminy, duże zakłady/;
- punkty alarmowe /zakłady pracy, sołectwa/.

System powszechnego ostrzegania jest ściśle związany z systemem obrony powietrznej kraju oraz systemem wykrywania skażeń i zakażeń. Jednostki WOPK przekazują dane o celu organom wykonawczym OC /szefom/, które podejmują decyzje o ogłoszeniu alarmu /odwołaniu/ na terenie województwa lub określonego rejonu.

W celu zwiększenia skuteczności ostrzegania i alarmowania zostały ustalone jednolite dla całego kraju sygnały alarmowe, które przekazywane są ludności za pośrednictwem wszelkich dostępnych na danym szczeblu - środków alarmowania /rozłośnię Polskiego Radia i Telewizji radiowęzły lokalne, syreny alarmowe, gongi, dzwonki szkolne itp/.

Dla całego obszaru kraju ustalone zostały następujące sygnały alarmowe: powietrzny, o skażeniach, uprzedzenie o zagrożeniu skażeniami lub zakażeniami i odwołanie alarmu.

Znajomość sygnałów alarmowych obowiązuje wszystkich obywateli.

Zachowanie się ludności po ogłoszeniu alarmu będzie zależało od rodzaju alarmu, oraz od warunków przebywania w momencie ogłoszenia alarmu.

Z chwilą ogłoszenia sygnału alarmu powietrznego wszystkie osoby wchodzące w skład formacji OC niezwłocznie zgłaszają się na wyznaczone miejsca zbiórek i postępują zgodnie z zarządzeniami swoich dowódców. Jeśli sygnał alarmu powietrznego zastał osoby w zakładzie pracy, należy po wyłączeniu maszyn i urządzeń oraz zabranii indywidualnych środków ochrony udać się do budowli ochronnych. Na stanowiskach pracy pozostają osoby zapewniające ciągły ruch zakładu, wyposażone w odpowiednie środki ochrony.

Osoby, które sygnał alarmu powietrznego zastanie w domu powinny:

- szybko ubrać się,
- powiadomić o alarmie sąsiadów,
- wyłączyć wszystkie elektryczne i gazowe urządzenia,
- wygasić ogień w piecach, czy też innych paleniskach,
- przygotować zapasy żywności, wody do picia i rzeczy osobiste,
- zabrać indywidualne środki ochrony dla siebie i dzieci,
- przed zejściem do schronu /ukrycia/ pozamykać wszystkie drzwi i okna.

Osoby przebywające w znacznej odległości od miejsca pracy

lub zamieszkania powinny udać się do najbliższych ukryć. W czasie pobytu w środkach lokomocji lub w budynkach użyteczności publicznej należy udać się do ukryć wskazanych przez członków formacji OC i MO lub postępować według wskazówek administracji budynków.

Ludność z zagrożonych terenów podlegająca ewakuacji, postępuje zgodnie z zarządzeniami i wskazówkami władz, które zarządziły ewakuację.

Po zejściu do zbiorowego pomieszczenia ochronnego należy wykonywać wszystkie polecenia służby ochronowej. Pomieszczenia ochronowe wolno opuszczać po ogłoszeniu sygnału o odwołaniu alarmu lub w przypadku uszkodzenia ukrycia.

Osoby uprzedzone o zagrożeniu wybuchem jądrowym znajdujące się w mieszkaniu powinny położyć się na podłogę przy zewnętrznej ścianie budynku, w miejscu nad którym znajduje się otwór okienny. Osoby znajdujące się poza zabudowaniami powinny położyć się twarzą do ziemi /stopami w kierunku wybuchu, ręce chronione własnym ciałem, twarz wtulona w ramiona, oczy silnie zamknięte /za najbliższą zastoną niski mur, nasyp, wykop itp/. Z pojazdów konnych należy wyprząc konie i uwiązać je za stałymi zastonami.

W razie sygnału alarmu o skażeniach mieszkańcy wsi powinni spędzić do budynków zwierzęta, zapewnić im dostęp do zapasów paszy i wody oraz pozamykać wszystkie otwory w zabudowaniach gospodarczych, a także nakryć studnie.

Ludność pozostająca poza pomieszczeniami ochronnymi niezwłocznie nakłada indywidualne środki ochrony.

5. Zachowanie się ludności w rejonie porażenia

Rejonem porażenia nazywamy obszar, na którym w wyniku stosowania środków walki nastąpiło porażenie ludzi i zwierząt oraz zniszczenie biologiczne i materialne środowiska.

W zależności od użytych środków rażenia mogą powstać rejony porażenia bronią jądrową, chemiczną, biologiczną i klasyczną, dlatego sposób zachowania się ludzi w poszczególnych rejonach porażenia będzie zróżnicowany. Największe zagrożenie dla ludności stanowi rejon porażenia bronią jądrową.

Przebywając w terenie skażonym lub zakażonym należy prze-

strzegać następujących zasad:

- podczas poruszania się nie wzniesać kurzu, omijać kałuże, unikać stykania się z gałęziami i liśćmi, nie wnosić śniegu do pomieszczeń nie skażonych,
- nie brać do rąk żadnych przedmiotów, nie pić wody, nie jeść ani nie palić, nie siadać, nie opierać się o drzewa, ściany budynków,
- chronić nie osłonięte części ciała,
- teren skażony opuszczać wzdłuż oznaczonych dróg.

Do obowiązków każdej osoby, która znajduje się w rejonie porażenia należy pomoc poszkodowanym, starcom i dzieciom, a ponadto:

- sprawdzenie stanu technicznego budowli ochronnych oraz wyłączenie na 30-40 minut urządzeń filtrowentylacyjnych, aby pył promieniotwórczy i środki trujące nie przenikały do pomieszczeń schronowych,
- w razie uszkodzenia budowli ochronnych natychmiastowe nałożenie środków ochrony dróg oddechowych,
- udział w ratowaniu zwierząt z płonących zabudowań,
- po wyjściu z terenu skażonego /zakązonego/ należy natychmiast zgłosić się do punktu kontroli dozymetrycznej dla określenia stopnia napromienienia,
- poddać się zabiegom sanitarnym i specjalnym,
- pomóc siłom OC w prowadzeniu akcji ratunkowej.

Do prac ratunkowych wykonywanych przez ocalałą ludność w rejonie porażenia zalicza się:

- odgruzowanie budowli ochronnych, dróg, placów,
- ratowanie ludzi z górnych pięter budynków, których klatki schodowe zostały uszkodzone,
- wyszukiwanie poszkodowanych i doprowadzenie ich do punktu segregacji,
- pomoc poszkodowanym i opieka nad nimi,
- pomoc jednostkom pożarniczym w lokalizacji i likwidacji pożarów,
- zabezpieczenie urządzeń komunalnych w celu zapewnienia dopływu wody, gazu i energii elektrycznej,
- pomoc obsłudze urządzeń do dezaktywacji i odkażania,
- pomoc w utrzymaniu porządku, ochronie mienia, zapobieganiu panice,

- pomoc w organizacji zaopatrzenia materiałowo-technicznego i żywnościowego dla organów i sił OC.

Zachowanie się ludności w rejonie porażenia cechować powinny spokój, dyscyplina i rozwaga oraz przestrzeganie zasad współżycia społecznego.

6. Psychologiczne problemy powstałe w rejonie porażenia, ich wpływ na zachowanie się ludności

W warunkach użycia przez przeciwnika broni masowego rażenia decydujący wpływ na postawy i zachowanie się ludności w rejonie porażenia będą miały ogromne straty w ludziach, zniszczenia i uszkodzenia obiektów, pożary oraz promieniotwórcze skażenie terenu. Reakcje ludzi na istniejące zagrożenie ich bezpieczeństwa w rejonie porażenia będzie zależało również od stanu zdrowia, wieku, płci, doświadczenia i posiadanej wiedzy, przygotowania psychicznego oraz pracy polityczno-propagandowej prowadzonej w czasie pokoju.

W rejonie porażenia wśród ocalałej ludności powstaną zakłócenia psychologiczne na skutek:

- strachu i paniki,
- rozpacz i całkowitego spadku aktywności życiowej,
- negowania zarządzeń władz podczas akcji ratunkowej,
- występowania objawów nadmiernego egoizmu,
- obawy o los najbliższych,
- silnych stresów.

Skutki oddziaływania broni masowego rażenia na ludność mogą być bezpośrednie i pośrednie. Bezpośrednie reakcje psychologiczne wywołane są przez oddziaływanie na ludzi silnych bodźców tzw. stresorów (wizualnych i dźwiękowych).

Wynikające z użycia broni masowego rażenia bodźce mogą wywierać pozytywny i negatywny wpływ na postawy i zachowanie się ludności w rejonie porażenia. Do pozytywnych reakcji należą: podejmowanie i organizowanie przedsięwzięć gaśniczych, ratunkowych i pomocniczych, udzielanie pomocy itp. Do reakcji negatywnych należą: tarasowanie przejść, gromadzenie się tłumu w nieodpowiednich miejscach, wszelkie postacie paniki, ingerowanie poszkodowanych w działalność ratowników.

Przeżycia ludzi w rejonie porażenia potęgowane będą oczekiwaniem na pomoc, która nie zawsze szybko nadejdzie. Oczekiwanie rodzi zwątpienie, co pogłębia rozpacz, uczucie opuszczenia, zniecierpliwienia, a nawet gniewu. Problemy psychologiczne będą również potęgowane przez psychologiczne i dywersyjne oddziaływanie przeciwnika na ludność.

W rejonie porażenia wystąpi zjawisko "przemieszczania" ludzi z różnych środowisk /głównie kobiety, dzieci i starcy/. Ludzie ci oderwani od swoich środowisk staną się w "samotności" szczególnie podatni na przeżywanie strachu. Długotrwały strach może prowadzić do różnych niebezpiecznych z punktu widzenia OC komplikacji psychospołecznych, a mianowicie: 1/ wyczerpanie wojną, charakteryzujące się bezsennością, drażliwością, apatią, depresjami, zaburzeniami procesów myślenia oraz objawami somatycznymi, 2/ schorzenia psychiczne częściowe /utrata przytomności, brak kontroli nad wykonywanymi ruchami, stały lęk i ataki histerii, 3/ zbiorowa apatia /rozprężenie psychiczne, skrajny pesymizm, rezygnacja z dalszej walki o życie/.

Przedstawione postawy i zachowanie ludności w rejonie porażenia dowodzą konieczności przygotowania odpowiednich formacji OC do psychologicznego ratowania ludzi poprzez: opanowywanie paniki, łagodzenie różnych stanów lękowych, uspokajanie ludzi, informowanie ludności, udzielanie pierwszej pomocy poszkodowanym, gromadzenie ocalałych ludzi w bezpiecznych miejscach oraz organizowanie samoobrony.

Ogromne znaczenie posiada praca polityczno-propagandowa OC w czasie zagrożenia bezpieczeństwa państwa i podczas wojny, w zakresie zapewnienia prawidłowych reakcji moralno-politycznych i psychicznych ludności.

Przedstawiona charakterystyka skutków wynikających z zagrożenia współczesnymi środkami rażenia dowodzi konieczności ciągłej edukacji społeczeństwa /w tym młodzieży szkół podstawowych, średnich i wyższych/ w zakresie przygotowania i realizacji przedsięwzięć obrony cywilnej w okresie pokoju, zagrożenia i wojny. Szczególna i wiodąca rola w dziedzinie kształtowania postaw patriotyczno-obronnych młodzieży przypada nauczycielom przysposobienia obronnego.

Właściwie przekazywana młodzieży wiedza obronna pozwoli jej na aktywny i skuteczny udział w realizacji zadań obrony cywilnej

oraz wpłynie na zwiększenie stopnia zabezpieczenia ludności przed działaniem broni masowego rażenia.

PRZYPISY

- ¹E.Nietubyc, W.Nieporęć, Zagrożenie PRL w aspekcie OC, Warszawa SGGW-AR 1982 s.28
- ²Ibidem, s.13
- ³Podręcznik do szkolenia podstawowego formacji OC, Warszawa IOCK 78/80 ss.17-18
- ⁴E.Nietubyc, W.Nieporęć, Zagrożenie PRL ...,op.cit s. 15

BIBLIOGRAFIA

1. Instrukcja o działaniu sił ratowniczych OC, Warszawa IOCK 65/78
2. Król W.M., O ratownictwie psychologicznym, Przegląd OC 9/79
3. Podręcznik - Szkolenie obronne, Warszawa PWN 1979
5. System obronny socjalistycznego państwa, Warszawa MON 1983
4. Suwart J., Treści i zadania pracy polityczno-propagandowej wśród ludności i w formacjach OC, Warszawa IOCK 78/80
6. Szatek J., Zarys psychologii akcji ratunkowych, Warszawa IOCK 68/79
7. Uchwała Rady Ministrów nr 191/83 z dnia 23 XII 1983 w sprawie obrony cywilnej /tajna/
8. Ustawa o powszechnym obowiązku obrony PRL z dnia 21 XI 1967 Dz.U. Nr 7 poz.31 z 1967r.

IMPENDENCY OF POLAND IN CIRCUMSTANCES OF CONTEMPORARY
WAR AND RELEVANT TO THIS TASKS OF CIVIL DEFENCE AND
DUTIES OF THE SOCIETY

Summary

The article presents characterization of the effects of menace with contemporary means of attack, duties of the people in the sphere of civil defence and their behaviour in the attacked region.

ОПАСНОСТЬ ПОЛЬШИ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОЙ ВОЙНЫ И СВЯЗАННЫЕ С
ЭТИМ ЗАДАЧИ ГРАЖДАНСКОЙ ОБОРОНЫ И ОБЯЗАННОСТИ ОБЩЕСТВА

Резюме

В статье представлено характеристику последствий опасности современных средств поражения. Говорится тоже о обязанностях людей в обороне и о поведении людей в районе поражения.